

ירושלים	18: 24	19: 38
ת"א	18: 40	19: 40
חיפה	18: 31	19: 40
באר שבע	18: 42	19: 40

איילן של צהרון

פרשת "צו" שבת הגדול

הרב אריה לייב היימן זצ"ל מצא שיש הקבלה מופלאה בין תחילת ניסן לתחילת תשרי: **תשרי** מתחיל בעשרת ימי תשובה של עזיבת החטא, שבסופם יום הדין הגדול – הוא יום הכיפורים, ולאחר ארבעה ימים מצויים בני ישראל: "וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בְּיוֹם הָרֵאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵץ עֵבֶת וְעֵרְבֵי נָחַל". גם **ניסן** שעל אדמת מצרים מתחיל בציווים: "הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם, רֵאשׁוֹן הַחֲדָשִׁים: רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם, לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. דַּבְּרוּ, אֶל-כָּל-עַדְת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, בְּעֵשׂוֹר, לְחֲדָשׁ הַזֶּה: וַיִּקְחוּ לָהֶם, אִישׁ שָׂה לְבֵית-אֲבֹתָ--שָׂה לְבֵית. וּמִשָּׁה מִצְוֹה אֶת הָעַם: "מִשְׁכֹּו, וַיִּקְחוּ לָכֶם", ומעיר הזוהר: "משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו צאן של מצווה." – משיכת הידיים מע"ז היא ההכרה בבורא העולם, ולקיחת הצאן למצווה היא ההכרה בהשגחת ה' בעולם! כלומר: החל מא' בניסן, בני ישראל ישבו ולמדו הלכות עבודה זרה וחומרות, ובמשך 'עשרת ימי תשובה' אלו שבו בתשובה על חטא חמור של עבודה זרה, שהרי נאמר בקרבן הפסח: "כִּלְבַּרְיָכֶם לֹא-יֵאָכֵל בּוֹ: – וּמִפְרֵשׁ רִשִׁי: כֹּל בֶּן נָכַר - שֶׁנִּתְנַכְרוּ מֵעֵשׂוֹ לֵאבוֹי שְׁבַשְׁמִים. - לֹא יֵאָכֵל בּוֹ!" והעשירי בניסן היה להם כיום הכיפורים עצמו! כי בו קיבלו על עצמם עול מלכות שמים. ביום זה השליכו נפשם מנגד על קיום צו ה', בעת שגררו את אלוהי המצרים ברחוב וקשרוהו למיטה, ונסים גדולים נעשו לישראל באותה שבת – ממש היום לפני 3331 – ועל שם אותו נס קוראים לשבת זו "שבת הגדול". המצרים ראו את ישראל לוקחים שה וקושרים אותו לכרעי המיטה, ושאלו: "למה לקחתם את השה?" ובני ישראל השיבו: "לשחטו לקרבן פסח כמצוות ה'". והיו המצרים מתרעמים מאד על ששוחטים את אלוהיהם, אך לא יכלו להגיד להם דבר. מעשים אלו וקדושת השבת כיפרה להם כעיצומו של יום הכיפורים! משם ואילך החלו במצרים ארבעה ימים של שמחה ודבקות ב-ה', כארבעת הימים שבין יום הכיפורים לסוכות.

חג הפסח הוא חג ההמשכיות היהודית. הוא בא להזכיר את הרצף הבלתי פוסק של קיום האומה הישראלית. **ליל הסדר**, אותו נציין בשבוע הבא, הוא לילה שמוקדש כולו לסיפור יציאת מצרים, ומהוה את עמוד השדרה המרכזי של העברת התורה ומסירתה מדור לדור. רק פעם אחת בשנה, כל יהודי ויהודי, דתי כחילוני, אקדמאי כעממי, מתנחל כמתבולל, כל אחד ואחד מתיישב עם ילדיו ומספר להם בפה מלא, את אותו סיפור בדיוק ששמע מאבותיו – "עבדים היינו לפרעה במצרים". בכל המצבים, בכל התקופות, במשך אלפי שנים, לילה אחד בשנה מוקדש כולו לסיפור יציאת מצרים, להנחלת האמת הנצחית לדור הבא.

במצוות רבות אנו מזכירים "זכר ליציאת מצרים": בקידוש, בקריאת שמע, בתפילין, ועוד. אולם פעם אחת בשנה, בליל הסדר, מצוה עלינו לא רק **לזכור** את יציאת מצרים, אלא **לספר**. "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח".

על **אופן הסיפור** כתב בספר **"ייסוד ושורש העבודה"**: "מצוות עשה של סיפור יציאת מצרים בלילה הזה, הוא על כל איש מאישי ישראל עם קדוש, ועיקר מצות הסיפור היא לבני ולבני ביתו, להודיע להם גבורותיו יתברך... לפרסם להם גודל הנסים וגבורות ונפלאות של בוראנו, יתברך שמו ויתעלה. ולא די לפרש להם כלליות הנסים מה שכתוב בהגדה, אלא **לפרט ולבאר באר היטב כל נס ונס**, על פי מה שנמצא כתוב בגמרא ובמדרשים, וראוי לכל יודע ספר, מקודם פסח לחפש בכל הספרים... ולספר פרטיהם לבני ביתו בליל שימור פסח, כדי להגדיל בעיניהם הנס, ויתנו בליבם יותר שבח והודיה לבורא יתברך שמו ויתעלה".

ואומר הזוהר הקדוש: באותה שעה, מכנס הקב"ה לכל הפמליא שלו ואומר להם, לכו ושמעו סיפור השבח שלי שמספרים בני אדם וישמחים שהוצאתים מצרים. **אז מתקבצים כולם ובאים ומתחברים עם ישראל, ושומעים סיפור השבח ששמחים בשמחת הגאולה של אדונם**, ובאים הם ומודים להקב"ה על כל הנסים והנפלאות שעשה להם ישראל, ומודים לו על העם הקדוש שיש לו כאן בארץ ששמחים בחזוה בכל זה. ובוזה מוסיפים כח וגבורה למעלה.

מלבד סיפור יציאת מצרים, נכון לומר בליל הסדר גם הלכות פסח וטעמי המצוות של פסח, וכלשון השי"ע (תפא, ב): "חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים ולספר בניסים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו עד שתחטפנו שינה."

אם נתבונן בסדר ההגדה נמצא, שבתחילתה, לאחר שהביא מחבר ההגדה את שאלת **מה נשתנה** ואת עיקר התשובה; **עבדים היינו**, מתחיל מחבר ההגדה לפרט את הלכות סיפור יציאת מצרים;

מי צריך לספר – "וּפְּאִילוּ פְּלָנוּ חֲכָמִים פְּלָנוּ נְבוּנִים פְּלָנוּ זְקֵנִים פְּלָנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה מִצָּוָה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר בְּיִצְיַאת מִצְרָיִם".

וכמה צריך לספר – "וְכָל הַמְרַבֵּה לְסַפֵּר בְּיִצְיַאת מִצְרָיִם הָרִי זֶה מְשֻׁבָּח." (ועל שתי הלכות אלה מביא מעשה רב על החכמים שהיו מסובים בבני ברק, כסמך להלכות הללו.

ואימתי צריך לספר – שְׁדַרְשָׁה בֶן זֹמְא, – **כַּל יְמֵי חַיֶּיךָ** – **"הלילות"**

ואיך צריך לספר – "כִּיְנַגֵּד אַרְבָּעָה בָּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה: ", ומסבירים חז"ל, שיש לענות לכל בן לפי חכמתו ולפי רצונו לדעת, "חנוך לנער לפי דרכו". ועלינו ללכת בדרכיו של הקב"ה, כאשר נתן תורה למשה רבנו, נאמר "משה ידבר והאלקים יענו בקול" ואמרו חז"ל (שמות רבה פרשה ה) "בקול שהיה יכול לסובלו".

ומאימתי מתחיל זמן הסיפור – "יכול מראש חודש? תלמוד לומר ביום" ההוא.... בְּשַׁעֲרֵה שְׁיִישׁ מִצָּוָה וּמְרֹר מְנַחִים לְפָנֶיךָ."

ורק אחר שהביא את כל הלכות הסיפור, מתחיל נוסח עצם הסיפור שיש לאמרו כדי לקיים הלכות הסיפור הללו – "מִתְחַלֵּה עוֹבְדֵי עֲבֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ, וְעַכְשָׁיו קָרְבָנוּ הַמְקוּם לְעֲבֹדָתוֹ...."

וכשמסיים את נוסח הסיפור, מביא הלכה נוספת, שמלבד סיפור יציאת מצרים יש להזכיר גם מצוות הלילה וטעמיהן:

"רֶבֶן גְּמַלְיָאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שְׂלֵא אִמְר שְׁלֵשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן: פֶּסַח, מִצָּה, וּמְרֹר.".

ואח"כ מביא הנוסח של טעמי המצוות הללו שיש לאמרו כדי לקיים דינו של ר"ג. (פסח שהיו אבותינו וכו').

ובטעם הדבר שכך סידר בעל ההגדה את הדברים על מנת שיתקיים הדין ששנו בתוספתא פסחים פ"י ה"ח: "חייב אדם לעסוק בהלכות הפסח כל הלילה, אפילו בינו לבין בנו, אפילו בינו לבין עצמו, אפילו בינו לבין תלמידו וכו'". ולכן סידרו שיעסוק בהלכות הסיפור, ובסיפור עצמו.

מצוות ליל הסדר ומנהגיו נועדו להמחיש את אירועי יציאת מצרים:

מטרתה של אמירת ההגדה היא להמחיש, גם מבחינה רגשית, כאילו אומרי ההגדה עצמם נגאלו ממצרים. המשתתפים בליל הסדר חווים בתודעתם, וכמעט על בשרם, את השעבוד הקשה. הם חשים בנפשם את אוירת הקדושה המיוחדת שאפפה את כל היהודים במצרים בליל הגאולה, והם נושמים לרווחה בעת תיאור היציאה מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה. תחושת כולם היא כאילו הם עצמם נישאים "על כנפי נשרים" בדרך אל ארץ הקודש, הארץ הנכספת.

בליל הסדר, אנו שותים **ארבע כוסות יין**, זכר לארבעת לשונות הגאולה. ויש לשאול: למה תיקנו שתיית ארבע כוסות של יין דווקא כנגד ארבע לשונות של גאולה, ולא תיקנו כל משקה ו/או מאכל אחר כמצה וכדומה. וביאר **רבי שלמה זלמן אויערבאך** זי"ע ואמר, כי הנה הארבע לשונות של גאולה אינם רק חלופי תיבות גרידא, אלא הם מדרגות שונות של הגאולה ממצרים זו למעלה מזו. תחילה "**והוצאתי**", ואחר כך "**והצלתני**" שהיא תוספת שמחה, ואחר כך "**והגאלתי**". כלומר: שהרחיקנו מהם לגמרי, ואחר כך "**וילקחתני אתכם לי לעם**". וכיון שכך, ביקשו חז"ל לקבוע ארבע פעולות שכל אחת מוסיפה על חברתה וגורמת שינוי למעלה.

ודבר זה אפשרי רק ביי, כי בכל מאל ומשתה אחר – ככל שמרבים בו מתמעט החשק וההנאה, ואדרבה "נִפְשׁ שְׂבָעָה, תְּבוּס נִפְתָּ" (משלי כז. ז), ורק ביי על ידי כל כוס וכוס מתרומם ושמה יותר, והרי זה זיכרון ראוי לארבע לשונות של גאולה שבכל אחד יש תוספת והתרוממות על השני.

ואילו **הגאון מוילנא זי"ע** הסביר, שכל ענייני ליל הסדר ויצאת מצרים סדורים ארבע ארבע: ארבע לשונות של גאולה, ארבע כוסות, ארבעה בנינים, ארבע קושיות. ויש לומר כי מספר זה הוא כנגד "**ארבעה שצריכים להודות**" שמנו חז"ל (ברכות נד. ב) "יורדי הים", "הולכי מדברות", "מי שהיה חולה ונתרפא", ו"מי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא". והנה כל ארבעה עניינים אלה נתקיימו ביוצאי מצרים: "יורדי הים" - קריעת ים סוף, "הולכי מדברות" - ארבעים שנה במדבר הגדול והנורא, "מי שהיה חולה ונתרפא" - במתן תורה נתרפאו כל המומין, "ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא" - יציאה מארץ מצרים שאין עבד יכול לברוח ממנה לחירות עולם. ולזכר זה תיקנו חז"ל "ארבע כוסות", להזכיר את נסיו וחסדיו יתברך בארבעה ניסים הללו שעשה לנו.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

אנו טובלים "**כרפס**" במלח ואוכלים - זכר לשישים רבוא שעבדו עבודת פרך - בקריאת המילה מהסוף להתחלה: **ס** בגימטריה שישים, **פרכ**. ואם נשאל מדוע מטבילים ב"מי מלח"? בעל ה"אמרי שאלו" זי"ע היה אומר: כשם שטיבול המרור בחרוסת הוא "זכר לטיט" שנשתעבדו בו (פסחים קטז.), כך טיבול הכרפס במי מלח הוא "זכר לדמעות" שנפלו מעיניהם של ישראל בשעבודם במצרים, שהרי הדמעות מלוחות הן.

מצה זו שאנו אוכלים - מלמדת אותנו שבמפתיע באה עליהם הגאולה, בהפתעה כזו שהבצק שהכינו לא הספיק להחמיץ, וכבר נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם. מצה זו מלמדת אותנו שעמולם הם לא השיגו את יציאת מצרים מכותם הם, כי גורשו משם, עד שלא יכלו להתמהמה, גם לו היו רוצים בכך, "ואף צידה לא עשו להם".

לכן, ובנוסף, מורה מצוות מצה על מעלת השפלות, וגנות הגאולה, שהרי אם המצה עולה ותופחת הרי זו אסורה באיסור חמץ – כך גם האדם, שכל עוד הוא שפל בדעתו למאוד, אז רצוי הוא לפני קונו, והקב"ה בוחר בו להיות לו למעון, וכמאמר הכתוב: "וַיֵּאֱמֶר יְהוָה וְשִׁפְלֵי לִרְוַח", אך אם הוא מתגאה אפילו מעט, מיד הוא נחמץ, והינו בכלל אותם שעליהם אומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בבית אחד. וראוי לאדם לעורר עצמו מזה לכל ירום לבבו ח"ו, ותמיד יהיה לנגד עיניו פחיתותו, וידע כי אינו אלא טיפה סרוחה, וסופו להיות רימה ותולעה.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

מאז שיצאו בני ישראל ממצרים וקיבלו את התורה, הם יצאו לחירות עולם. מעתה, אין עוד אדם המסוגל לשעבד. אין אפשרות לאומות העולם למחוק את אישיותו של היהודי, את היאני שלו. מרגע קבלת התורה יצא היהודי לחירות אלוקית. הגוי אולי יכול להעבידו, אך אינו יכול לרוקן את לבו ואת מוחו, **ללמדנו כי החירות אותה חוגגים אנו אינה החירות הפיזית, הגשמית, כי אם חירות הרוח. רוחו של היהודי החש עצמו עבד לבורא, בבחינת: "עבדי הם – ולא עבדים לעבדים"**.

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל
 נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל
 נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.